

УДК 7.079:792.73

Зоряна РОСЬ

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ДЖАЗОВИХ ФЕСТИВАЛІВ ЯК ПОКАЗНИК ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ДЖАЗОВОГО ФЕСТИВАЛЬНОГО РУХУ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД 1990–2012 рр.

Стаття присвячена актуальній проблемі розвитку джазового фестивального руху в Україні. Для нашого дослідження був узятий період від 1990 до 2012 рр. У науковій літературі він був визначений як період “фестивального буму”. На основі огляду особливостей функціонування міжнародних джазових фестивалів на території України та їх класифікації визначено, досліджено й охарактеризовано 2 фази найбільшої активності цього процесу. Їх розмежовують кризові 1999–2000 рр.

Ключові слова: джазові фестивалі, фестивальний процес, джазовий фестивальний рух, міжнародні джазові фестивалі.

З точки зору культурології джаз як різновид музики є, по суті, естетичним, історичним і соціальним феноменом. Його не зрівняти ні з одним класичним музичним стилем, чий розвиток відбувався століттями. Джаз змінив музичний побут сучасного світу й, нарешті, став у наші дні явищем воістину інтернаціональним, без якого вже неможливо уявити музичну культуру ХХ–ХХІ ст.¹

Зазначене положення відноситься й до міжнародних джазових фестивалів, особливо до тих, які відмічаються багаторічними традиціями, мають свою публіку, своїх фанатів і слухачів. Саме такі джазові фестивалі, як переконає світовий та український досвід, є своєрідними центрами або двигунами, які намічають напрями розвитку музичного мистецтва, формують нові ідеї, відкривають нові безмежні горизонти творчої діяльності. Адже фестиваль – це не тільки свято й насолода для публіки, а й своєрідний механізм регулювання та корекції естетичних смаків, поглядів, утвердження певних ідеалів. Це – і перевірені практикою новації та встановлення пріоритетів, і пошук нових шляхів розвитку музичного мистецтва тощо.

Серед зарубіжних дослідників феномену фестивалю слід згадати П.Паві, який визначає специфіку фестивалю як унікального комунікативного каналу; К.Мошкова – дослідника особливостей організації фестивалів, концертів і роботи джаз-клубів в Америці; О.Баташева, який досліджує історію розвитку фестивального руху як складової світового джазового руху та ін. Проблеми, пов'язані з розвитком фестивального руху в Україні, вивчаються вітчизняними культурологами й мистецтвознавцями та постійно піднімаються в наукових публікаціях. Для здійснення аналізу діяльності сучасного фестивального процесу й визначення особливостей розвитку фестивального руху в Україні за основу були взяті дослідження Ю.Гожик, Я.Іваницької, О.Дячкової, О.Зінкевич, М.Копиці, В.Кузик, П.Маркушевського, Л.Мельник, В.Рунчака, І.Сікорської, Г.Степанченко, М.Черкашиної-Губаренко, Ю.Чекана. Слід окремо згадати про дисертаційні дослідження С.Зуєва, К.Резникової, В.Олендарева, В.Романка, М.Шведа. Однак до цього часу відсутні ґрунтовні дослідження щодо вивчення особливостей розвитку джазово-фестивального руху в Україні на межі ХХ–ХХІ ст., диференціації джазових фестивалів стосовно їх спрямованості й статусу. Окремі аспекти вказаної проблеми піднімаються в наукових публікаціях, на сторінках вітчизняних музичних журналів, але вони відзначаються узагальнюючим або обмежуються інформаційним характером і не вирішують проблеми комплексно. Відповідно цей аспект дослідження й визначає актуальність пропонованої статті.

Мета роботи – на базі аналізу діяльності нині діючих українських міжнародних джазових фестивалів як найбільш престижних національних форумів та їх класифікації простежити основні тенденції розвитку джазового фестивального руху в Україні в період 1990–2012 рр.

Для досягнення поставленої мети були застосовані такі *методи* дослідження: теоретичні – *аналіз і систематизація* (для вивчення та опрацювання культурологічної, музикознавчої й довідкової літератури з указаної проблеми; аналіз документів для вивчення інформації про проведення міжнародних джазових фестивалів на підставі доступних друкованих матеріа-

лів та інтернет-ресурсів – програм, буклетів, відгуків, коментарів тощо); *класифікація й узагальнення* (класифікація міжнародних джазових фестивалів відповідно до вирішення ними культурологічних завдань); *порівняльний аналіз і синтез* (для виявлення спільних і відмінних рис міжнародних українських фестивалів джазової музики та визначення тенденцій розвитку джазово-фестивального руху в Україні в зазначений період).

Як відмічають багато авторів, починаючи з 90-х років ХХ ст., в Україні фестивальний рух активізується й швидко набуває рис “фестивального буму”. Причинами, що спровокували цей фестивальний “бум”, стали зменшення фінансування сфери культури, яке призвело майже до повного припинення функціонування системи гастролей, з одного боку, і процеси регіоналізації та децентралізації – з іншого. “Цей момент зламу, – підкреслює у своєму дослідженні С.Зуєв, – відзначився пошуками нових шляхів розвитку, в тому числі “оптимальних” форм існування мистецтва, зокрема музичного. У цьому сенсі на початку 1990-х років актуальності набуває саме фестиваль як альтернатива концертному сезону та резонансний засіб демонстрації культурної значущості певного просторового локусу. Проведення фестивалів стає фактором залучення міста як повноцінного культурного суб’єкта до світового культурного простору, а сам фестиваль набуває значення обов’язкового атрибуту культурного центру”².

У 90-х рр. починають формуватися організаційні структури, що безпосередньо сприяють розвитку джазового руху, і особлива роль у цьому процесі належить джаз-клубам, які виникають в Україні ще на початку 60-х рр. “Саме джаз-клуби стали ініціаторами проведення нових джазових фестивалів ... Першим в 1962 р. був сформований Київський джаз-клуб, біля витоків якого стояв В.Симоненко”³. Але найбільша кількість аналогічних структур майже в усіх обласних центрах України формується якраз у 90-х рр. Така активна діяльність джаз-клубів сприяла створенню в 1995 році Джазової асоціації України (ДАУ) на чолі з В.Симоненком. Поряд із цим у Києві був організований Міжнародний джазовий абонемент, який також прилучився до організації джазових фестивалів (“Vocal Zone”). Необхідно відзначити й активну діяльність Продюсерського агентства “Jazz In Kiev”. “Усе, що робить агентство під орудою Олексія Когана, ретельно продумується й має інтелігентний вигляд. Команда Когана несе високу культуру тим, хто тішиться плодами їхньої праці, – чи то буде великий фестиваль, окремий концерт, фотовиставка, демонстрація кінофільму, чи дитячий музичний ранок. Звісно, діяльність агентства спирається на найбільш затребувані, масові стилі джазу та навколджазової музики, його поп-жанрові вияви; джазовий авангард у нас майже невідомий – ні західний, ні дуже скромний наш”⁴.

Це все відбувалося з ініціативи окремих особистостей, компаній або асоціацій, які розуміли та вболівали за майбутнє нашої музичної культури. На жаль, ці програми дотепер залишаються поза увагою відділів культури, які б мали в першу чергу подбати про формування відповідних структур, що узяли б на себе вирішення хоча би частини організаційних і фінансових проблем, пов’язаних з проведенням фестивалів. Єдине, чого досягла діюча влада в цьому питанні, то це здійснення на державному рівні джазової освіти молоді: поява в окремих містах України естрадно-джазових відділів у ДМШ, у музичних училищах, вищих навчальних закладах, мова про які повинна йти окремо. “За свою історію джаз пройшов величезний шлях розвитку ... і перетворився в складну сучасну музику. Український джаз, який упевнено завойовує публіку, концертні зали і майданчики, стає “обличчям” нашої культури, що вимагає до себе відповідної уваги як з боку влади, так і музичної громадськості”⁵.

Сучасний музичний фестиваль – це і конкурс, і школа майстерності, і пізнавальний тур одночасно. Участь у великому міжнародному музичному фестивалі – подія величезної ваги. Короткий виступ на сцені конкурсу вимагає багаторічної напруженої роботи й повної віддачі. Сучасне мистецтво не стоїть на місці, постійно розвивається та вдосконалюється, відповідно підвищуються й вимоги до майстерності музикантів. Тому перемога на міжнародному конкурсі є своєрідною віхою на шляху будь-якого виконавця чи композитора. Музичні фестивалі, які стають майданчиками не тільки для демонстрації власних досягнень, але й для обміну досвідом та отримання нових знань, сьогодні грають велику роль у розвитку майстерності й особистісних якостей молодих виконавців і композиторів. У ситуації, коли сучасна музика, у тому числі й джазова, витіснена із широкого музичного вжитку з вищезазначених причин, кар’єрний

прогрес молодого композитора поза фестивальним життям нині надзвичайно складний, і це загальносвітове явище. У цьому сенсі фестивалі джазової музики справедливо називають творчою лабораторією, у якій відбувається процес утворення нових течій і напрямів.

Фестивалі в Україні відрізняються між собою за масштабами, за віковими категоріями, за змістом, за сферами впливу тощо й статус кожного з них визначається виконаним обсягом культурологічних завдань. Особливе місце в цьому процесі належить міжнародним фестивалям джазової музики, які нерідко визначають напрями розвитку мистецтва й формують нові ідеї, творять особливий механізм регулювання та коригування естетичних смаків, перевіряють практикою новації. «Саме завдяки міжнародним фестивалям ... в Україні сучасне покоління українських композиторів активно інтегрується в нинішній глобалізований світ»⁶.

Джазові фестивалі, які завоювали право називатися міжнародними не тільки за назвою, а й за змістом, по суті, є нерівноцінними. У першу чергу їх відрізняють масштаби та ступінь участі в їхніх програмах відомих зарубіжних виконавців. Відповідно до цього джазові фестивалі, які здобули статус міжнародних, умовно можна поділити на дві групи: **1) розширені міжнародні джазові фестивалі і 2) міжнародні джазові фестивалі обмеженого міжнародного представництва.**

До розширених міжнародних нині діючих джазових фестивалів можна віднести такі: «Джаз на Дніпрі» (м. Дніпропетровськ), заснований у 1968 р. і відновлений у 1987 р.; «Do#Дж» // «ДоДж» (м. Донецьк), заснований у 1969 р. і відроджений у 2001 р.; «Міжнародні дні джазової музики у Вінниці», заснований у 1996 р., а з 2012 р. додається назва «Vinnytsia Jazzfest» (м. Вінниця); «Джаз-Карнавал», заснований у 1998 р., а з 2011 р. – «Odessa Jazz Fest» (м. Одеса); «Jazz Bez» (м. Львів, до якого приєдналися інші міста України та Польщі), заснований у 2000 р.; «Єдність» (м. Київ), заснований у 2002 р.; «Джаз Коктебель» (Коктебель, Крим), заснований у 2003 р.; етно-джазовий фестиваль «Флюгери Львова» (м. Львів), заснований у 2003 р.; «Jazz in Kiev», заснований у 2008 р.; «Бразил Босанова Джаз Фест» (м. Київ, Одеса, Львів, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Сімферополь), заснований у Києві у 2009 р.; «Alfa Jazz Fest» (м. Львів), заснований у 2011 р. та ін.

Огляд нині діючих фестивалів показує, що кризу, яка охопила нашу культуру в кінці 90-х, пережило мало фестивальних форумів, заснованих до 90-х рр.⁷. Серед багатьох утрималися лише декілька, окремі з яких після перерви під час кризи були відновлені. Серед них: «Джаз-Карнавал» – «Odessa Jazz Fest», «Джаз на Дніпрі» (1968, 1987) і «Міжнародні дні джазової музики у Вінниці» – «Vinnytsia Jazzfest». Стає очевидним, що велика кількість фестивалів була сформована вже після 2000 р. і відразу зорієнтована на високий статус міжнародних. Як приклад були охарактеризовані два з них: «найстарший» у цій групі – фестиваль «Міжнародні дні джазової музики у Вінниці» і «наймолодший» – «Alfa Jazz Fest». Аналіз здійснювався на основі визначення специфіки організаційного чинника, а саме: кількісної динаміки концертів, динаміки прогресу чи регресу, відповідності практичної діяльності фестивалю задекларованим концептуальним положенням, якості програм, оцінювання рівня фестивальних концертів експертами та слухачами тощо, а також масштабності й міжнародного представництва, що підтверджує їхній статус як великого міжнародного.

«Міжнародні дні джазової музики у Вінниці» – «Vinnytsia Jazzfest»

Це – найстарший джазовий фестиваль незалежної України, який був започаткований у 1996 р. і відтоді щороку проводиться у вересні, за винятком 9-го, що відбувся в грудні у зв'язку з виборчою кампанією. За цей час організатори зуміли не лише зберегти чітку форму проведення й високий міжнародний статус фестивалю, а й дотрималися головних принципів проведення «Міжнародних днів джазової музики» – демократичності й загальнодоступності. Цей фестиваль відзначається ще й тим, що в ньому немає обмежень у стилі й це допускає участь разом з джазовими та ф'южн-виконавцями на фестивальній сцені естрадних колективів.

Організатори кожного року намагаються підібрати концертні програми виконавців таким чином, щоби слухачі могли насолодитися різноманітними гранями джазової музики. На XV фестивалі 2010 р. були широко представлені джазовий вокал і перкусійне мистецтво, продемонстровані всі можливі спектри мистецтва гри на ударних інструментах. Кульмінацією фестивального дійства став виступ зірки світового джазу – легендарного барабанщика Ела Фос-

тера з квартетом (США). Уперше на фестивалі прозвучали народні арабські інструменти, такі як уд (ud) і канун (kanoun), у виконанні музикантів з Тунісу, які продемонстрували їхнє звучання та виконавські можливості, що є певною екзотикою для поціновувачів джазової музики. Також цей фестиваль, як і прийдешні, не обійшовся без прем'єр. Однією з них був проект "Junior Jazz" у виконанні юних вінницьких вокалістів і муніципального оркестру "Big Band", на якому маленькі подільські зірочки на сцені міжнародного фестивалю в супроводі професіоналів високого класу продемонстрували джазові стандарти.

У тому ж році організатори розширили звичну формулу побудови фестивалю (одна країна – один проект), за якою він проводився останні десять років, і перетворили його в справжній калейдоскоп з країн, культур і традицій, яка була реалізована в спільних міжнародних проектах. Так, на XV грали музиканти з Польщі й Тунісу (група "Amine and Hamza", яка виступила з програмою "Perpetual Motion"), Канади й Данії (тріо Сієни Дален), тріо Шахаба Толуї (Іран – Чехія – Словачія), гурт "The Groove Syndicate" (США – Англія – Польща), квартет Шенгетаї (Зімбабве – Франція) і квартет Ела Фостера (США – Ізраїль) та інші. На шести фестивальних концертах було представлено музикантів з тринадцяти країн світу, яких об'єднувала велика музика – ДЖАЗ.

На XVI фестивалі 2011 р. "Міжнародних днів джазової музики" з'їхалися артисти та поціновувачі їхнього таланту з багатьох куточків світу. Було запрошено низку іменитих виконавців, які вже неодноразово радували вінничан своєю творчістю. Загалом на фестивальну сцену в 9 концертах піднімалися представники 13 країн світу з Польщі, Грузії, Іспанії, Швеції, Італії, Швейцарії, ПАР, Австрії, Болгарії, Франції, Росії, США й України.

Відкриття всіх днів фестивалю було доручено єдиному на той час в Україні муніципальному оркестрові "Big Band" і ексклюзивними концертними програмами, наприклад, "Джаз-Де-Парізі", "Джаз-Де-Вінниця" тощо. На фестивалі вже традиційно були представлені спільні міжнародні проекти. Це – гості з Австрії та Бразилії – Руді Бергер і Фабіано Чавез зі спільним проектом "Руді Бергер Дуо", іспано-французьке тріо "Jerez Texas" із запальними ритмами фламенко в джазовій інтерпретації, українсько-польський квінтет "Futurethno", унікальний грузино-іспанський проект – грузинський гурт "The Shin" з іспанським флейтистом і саксофоністом Хав'єром Паксаріно. Поряд із цими виступами вінничани почули польське тріо Артура Дуткевича (рояль, перкусія й контрабас), муніципальний джаз-бенд міста Сергієв Посад з Росії (кер. В.Кадерський), тріо гітаристів зі Швеції, польський квінтет на чолі з маестро-духовиком Збігневим Намисловським, італійське тріо на чолі з романтичним піаністом Кекко Форнареллі, швейцарське тріо "Vein" (рояль, бас, барабани), оригінальний чоловічий квартет з далекого африканського континенту "Soweto Entsha", колоритне тріо відомого контрабасиста Георга Брайншміда "Brain's Café". Уперше в рамках фестивалю було презентовано проект "Зіркові діалоги", унікальністю якого є те, що впродовж одного концерту глядачі почули колектив з Японії "Юко Окамото квартет" і російський дует Олега Бутмана й Наталі Смирнової. Об'єднуючу роль в обох колективах зіграв король музичних інструментів – рояль. Родзинкою фестивалю й хедлайнером водночас стали гості із США – квартет легендарного саксофоніста сучасності Абрахама Бартона.

У фестивальному 2012 р. класика джазу, стандарти та хіти сучасності в джазовому аранжуванні прозвучали в блискучому виконанні українських музикантів-вінничан: співачки Оксани Славної, якій акомпанували Р.Кульматицький (тромбон), Валерій Іщук (барабани), Костянтин Самойлюк-Яковський та Юрій Кондрицький (фортепіано). Завершився фестиваль яскравим виступом зірок старої джазової школи, справжніх світових величин: саксофоніста Джессі Джонса, якого називають батьком сучасного американського джазу, і росіянина Андрія Кондакова – гуру джазу російського.

За результатами конкурсу, який організувала дирекція фестивалю, було вирішено до старої назви додати "Vinnytsia Jazzfest" з одночасним збереженням назви, до якої всі звикли.

Отже, представлений аналіз концертних програм останніх років і масштабу міжнародного представництва дає підставу визначити статус фестивалю "Міжнародні дні джазової музики у Вінниці" – "Vinnytsia Jazzfest" як розширеного міжнародного.

Одним із наймолодших міжнародних джазових фестивалів України зазначеної групи став *“Alfa Jazz Fest”* (м. Львів), заснований у 2011 р. Він об’єднав джазових меломанів зі всієї України та велику кількість гостей з інших країн. Ініціатором створення фестивалю був фінансово-промисловий консорціум СНД *“Альфа-груп”*. Творчий куратор – Олексій Коган. Генеральними партнерами стали Альфа-банк і компанія *“Київстар”*. Організатор фестивалю – компанія *“Леополіс джаз”*.

На фестиваль *“Alfa Jazz Fest”*, який відбувся з 3-го по 5-те червня 2011 р., до Львова приїхало більше 20 тисяч туристів, які мали змогу насолоджуватися виступами незаперечних зірок джазу на трьох відкритих сценах Львова, які розташувалися в Парку культури ім. Б.Хмельницького й у самому центрі міста – на Площі Ринок і на вулиці Валовій. Слухачам було представлено відомих музикантів з України, Білорусі, Росії, Бразилії, США. Серед більше ніж 15 колективів, які взяли участь у цьому міжнародному джазовому форумі, львів’яни та гості фестивалю змогли почути зірок світового джазу. Безпрецедентним був склад учасників, які виступили на головній сцені *“Alfa Jazz Fest”* у місцевому Парку культури. Це були відомі джазмени із США: квартет Джона Скофілда, група *“Sruo Gyra”*, проект Білла Еванса *“Soulgrass”*, зірковий квартет *“Jeff Lorber Fusion”* і легенда джазу – музикант першої величини Рон Картер у складі *“Golden Striker Trio”* (разом із Петом Мартіно й Малгрю Міллером).

Крім того, на безкоштовних сценах у місті виступили не менш цікаві джазові музиканти: американський блюзмен Вестал Джексон, провідні російські джазові й блюзові музиканти Андрій Кондаков і Микола Арутюнов, низка відомих бразильських джазменів, а також гурт з Білорусі *“Apple Tea”*. Загалом у Львові відбулося 15 концертів, у яких виступило більше 100 музикантів. За версією видання *“Lviv Today”* міжнародний джазовий фестиваль *“Alfa Jazz Fest”* став найкращим і наймасштабнішим фестивалем року, за що отримав винагороду *“Lviv Today Lion Awards 2011”*.

Не розчарував фестиваль своїх прихильників і у 2012 р. На ньому виступили відомі джазові музиканти із США (Kenny Garrett Quintet / Квінтет Кенні Гарретта, Cassandra Wilson / Кассандра Вілсон, John Patitucci Trio / Тріо Джона Патітуччі, Scott Henderson Trio / Тріо Скотта Хендерсона), Канади (Gino Vannelli / Джіно Ваннеллі), Камеруну (Richard Bona / Рішар Бона), Англії (John MacLaughlin & the 4th Dimension / Джон МакЛафлін і *“4th Dimension”*), Польщі (Marek Napiorkowski Group / Група Марека Напюрковського), Німеччини–Білорусії (Walk Away), Угорщини (Miki Birta & Friends / Мікі Бірта і Друзі), Росії (Nikolay Moiseenko Project / Проект Ніколая Моїсеєнка, Квартет Аркадія Шилклопера), України (ManSound + Пікардійська терція, Dislocados / Діслокадос, Секстет Григорія Паршина, Денис Мороз & AQ, Квартет Олексія Саранчина, Квінтет Ольги Лукачової).

У 2013 р. географія фестивалю значно розшириться: львів’яни почують виступи нових джазових музикантів із Швеції, Норвегії, Ізраїлю, а сам фестиваль, який триватиме 4 дні, з 13 до 16 червня, організатори планують транслювати наживо через сервіс *“Youtube”*, а також показати його в 44 країнах світу, завдяки партнерству з відомим французьким каналом *“Mezzo”*.

Незважаючи на свою молодість, фестиваль *“Alfa Jazz Fest”* здобув звання однієї з найважливіших літніх музичних подій Східної Європи й наймасштабнішого джазового open-air фестивалю в Україні. Така кількість світових джазових зірок виправдовує заяву куратора фестивалю Олексія Когана про те, що музикантів такого масштабу збирають лиш обрані фестивалі у світі.

До міжнародних джазових фестивалів більш скромного (обмеженого) міжнародного представництва було віднесено такі: *“Черкаські джазові дні”* (м. Черкаси), заснований у 1988 р.; Міжнародний дитячий джазовий фестиваль імені Леоніда Утьосова в Південному – *“Дитячий джазовий рух”* (Одеська обл.), заснований у 1992 р.; *“Jazz Fest Органум”* (м. Суми), заснований у 1993 р., відновлений у 2008 р.; *“Запорізький джем”* (м. Запоріжжя), заснований у 2006 р.; Міжнародний джаз-фольк фестиваль *“Музичні діалоги”* (м. Луцьк), заснований у 2006 р.; *“Vocal Zone”* (м. Київ), заснований у 2006 р.; *“Kharkiv ZaJazz Fest”* (м. Харків), заснований у 2007 р.; *“Art jazz cooperation”* (Луцьк і Рівне), заснований у 2008 р.; *“Fort. Missia”* (с. Поповичі, біля кордону в Шегині), заснований у 2009 р.; *“Jazz in Crimea”* (міста Ялта, Сімферополь, Севастополь), заснований у 2009 р.; *“Live in Blue Bay”* (міста Коктебель, Феодосія, Крим), за-

снований у 2009 р.; “Chernihiv jazz open” (м. Чернігів), заснований у 2010 р.; Міжнародний дитячий джазовий фестиваль “ОКешкин Джаз” (м. Київ), заснований у 2010 р.; “JVL Jazz Festival” (м. Севастополь), заснований у 2011 р. та ін.

Аналогічно, як і в попередній групі фестивалів, значно кількісно переважають фестивалі, сформовані після 2000 р. Щодо міжнародного представництва, наприклад, на “найстаршому” фестивалі цієї групи “Черкаські джазові дні” (м. Черкаси), заснованому в 1988 р., і “наймолодшому” – “JVL Jazz Festival” (м. Севастополь), заснованому у 2011 р., переважали виступи джазових колективів з різних регіонів України (Києва, Черкас, Сум, Дніпропетровська, Львова, Сімферополя, Севастополя, Херсона, Миколаєва). Із закордонних учасників на першому була представлена лише група “Afro Free” (Тарнов, Польща) і музиканти з Москви (Кирило Кухаренко з колективом “Positive Orchestra” й органне тріо Володимира Нестеренка), а на “прем’єрі” у 2011 р. другого фестивалю – квартет Лью Солоффа (Lew Soloff) – США, секстет Roy Ayers – Англія, Бен Бєсіаков (Ben Besiakov) – Данія, Кнут Рііснес (Knut Riisnes) – Норвегія, Ігор Бриль – Росія.

Отже, детальний аналіз програм і буклетів більшості українських міжнародних джазових фестивалів, які функціонували на території України в період 1990–2012 рр., дозволяє стверджувати, що визначення в музикознавчій літературі “фестивального буму” щодо 90-х рр. характерне й для перших 12 років XXI ст., коли виникло більше як 80% нині діючих джазових фестивалів. Таким чином, можна з упевненістю констатувати, що тепер у розвитку джазово-фестивального руху в Україні простежується два етапи “фестивального буму”, кожен з яких відзначається певними особливостями функціонального характеру: перший “бум” 90-х – це, передусім, виконання функції активної популяризації джазової музики, репрезентації новинок, створення й підтримки нових імен, які реалізувались у формі основних концертних виступів, проведенні майстер-класів, показових виступів дитячих, юнацьких і студентських колективів та солістів, тобто цей етап має інформативно-пропагандистський характер; другий “бум” 2000-х – (2000–2012 рр.), у якому поряд з вищеперахованими функціями виділяється, як зазначив у своєму дослідженні М.Швед, “комунікація світової творчої еліти” – комунікативна функція, яка із часом стає домінуючою. Вона реалізується в спільних творчих концертних проектах, які значно переважають у фестивалях другого етапу розвитку фестивального руху вказаного періоду, обов’язкове проведення майстер-класів і сейшенів, якими завершуються всі фестивальні форуми тощо.

Отже, фестивалі джазової музики сприяли заповненню музичного інформаційного вакууму, що склався на початку 90-х рр.; приєднанню української джазової музики до світових художніх процесів шляхом установлення творчих контактів між українськими митцями та впливовими західними виконавцями, критиками, видавцями й музичними менеджерами; вихованню цілої плеяди композиторів і виконавців джазової музики.

Більша частина всіх мистецьких подій в Україні відбувається саме у формі численних фестивалів, які проводяться протягом усього календарного року. Фестивалі сформували новий регламент культурного життя, нову модель споживання мистецтва. Це стосується, насамперед, міжнародних джазових фестивалів, які відзначаються багаторічними традиціями, мають своїх прихильників і шанувальників. Це – і перевірені практикою новачки та визначення пріоритетів, і пошук нових шляхів розвитку не тільки музичного мистецтва, а й художньої культури в цілому.

У середині 90-х рр. в Україні починають з’являтися організаційні структури, діяльність яких спрямована на розвиток джазово-фестивального руху в країні. Серед них особливо дієвими стала низка джаз-клубів, а також сформовані в Києві продюсерське агентство “Jazz In Kiev” під орудою Олексія Когана й Міжнародний джазовий абонемент, ініціаторами створення яких були відомі в музичних колах творчі особистості, ініціативні групи, асоціації, які усвідомлюють значення розвитку джазового мистецтва для підвищення міжнародного престижу України. Треба не полишати надії, що наші перемоги на міжнародних джазових форумах, нарешті, спонукають владні структури прилучитися до цих процесів шляхом формування при відділах культури відповідних підрозділів, які на державному рівні взяли б на себе фінансову й організаційну підтримку фестивальної справи.

Незаперечним фактом є необхідність підготовки та формування творчої еліти, яка була б здатна достойно представляти українське джазове мистецтво на міжнародному рівні й конкурувати з визнаними у світі зарубіжними джазовими виконавцями. У цьому сенсі є вкрай важливою організація спеціальної музичної підготовки, яка нині проводиться, на жаль, лише в окремих ДМШ, музичних училищах, вищих музичних закладах, організація роботи яких була б передбачена державною програмою. Необхідно, щоб така підготовка була доступна всім регіонам й областям України, що значно сприятиме розвитку джазової культури наших співвітчизників.

Міжнародні джазові фестивалі в Україні, більшість з яких уже зайняли свою нішу на світовій карті джазових форумів з належним міжнародним статусом, різняться між собою за масштабами, віковими категоріями, змістом, сферами впливу тощо. Статус кожного фестивалю визначається виконаним обсягом культурологічних завдань, визначених художньою політикою нашої держави. Відповідно до цього джазові фестивалі, які здобули статус міжнародних, умовно можна поділити на дві групи: *розширені міжнародні джазові фестивалі й міжнародні джазові фестивалі обмеженого міжнародного представництва*.

На базі аналізу динаміки розвитку міжнародних джазових фестивалів у період 1990–2012 рр. виявлено головні тенденції українського джазового фестивального процесу в указаний період, які характеризуються двома етапами за визначенням у музикознавчій літературі так званого “фестивального буму” (90-х рр. ХХ – поч. ХХІ ст.). Їх розділяють кризові 1999–2000 рр., що пов’язано, насамперед, з організаційними факторами (значне зменшення державного фінансування, обмеження або повне припинення спонсорської підтримки в основному великих фестивалів) і концептуальним чинником (унаслідок попередніх змін організатори прагнуть надати фестивалям той концептуальний напрям, який вони, згідно з набутим досвідом і міжнародними зв’язками, прагнули б у них бачити).

Доказовим є той факт, що серед функцій, які реалізуються в процесі проведення джазових фестивалів, на першому етапі їхньої найбільшої активності домінувала інформаційна функція популяризації джазової музики, тобто пропагандистська, а на другому етапі розвитку джазового фестивального руху в Україні спостерігається тенденція поступового зміщення акценту на комунікативну функцію “творчої еліти”.

Нині відбувається численна кількість фестивалів. Залишається говорити лише про їхню якість і спрямованість. Є надія, що кожна територіальна громада чи професійна спільнота із часом створить свій фестиваль, який буде забезпечувати самоорганізацію й комунікацію людей, рекламу ідей або місцевості, культурний розвиток і просто гарний настрій.

На жаль, у рамках однієї публікації складно знайти вирішення тих проблем, що тільки частково окреслені в нашій статті і які в майбутньому чекають своїх ґрунтовних досліджень.

1. Капельюшок-Войченко О. М. Вплив джазової музики на оновлення змісту навчання сучасної молоді України [Електронний ресурс] / Капельюшок-Войченко Ольга Миколаївна. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/mz/2010-18/48.pdf.
2. Зуєв С. П. Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.01 “Теорія і історія культури” / Зуєв Сергій Павлович. – Х., 2007. – 20 с.
3. Романко В. І. Джаз в музичній культурі України: соціокультурна і музична інтерпретації : дис. ... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 “Музичне мистецтво” / Романко Володимир Іванович. – К., 2001. – 177 с.
4. Кизлова О. Джаз проти попси – битва титанів [Електронний ресурс] / Кизлова Ольга. – М. : Зеркало недели. Украина. – 2011. – № 36. – 7 октября. – Режим доступу : <http://gazeta.ua/articles/events-journal/372229> </ a> Gazeta.ua </ a>.
5. Рось З. П. Український джаз як культурологічна проблема / Рось Зоряна Петрівна // V культурологічні читання пам’яті Володимира Подкопаєва “Культурологічний дискурс сучасного світу: від національної ідеї глобалізації цивілізації” : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – К., 2007. – С. 258–262.
6. Швед М. Б. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики на новому етапі (1990–2005 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.01 “Теорія і історія культури” / Швед Михайло Богданович. – Львів, 2005. – 19 с.

7. Симоненко В. Українська енциклопедія джазу / Володимир Симоненко. – К. : Центрмузінформ, 2004. – 232 с.

Стаття посвячена актуальній проблемі розвитку джазового фестивального руху в Україні. Для нашого дослідження був взят період з 1990 по 2012 гг. В науковій літературі він був визначений як період “фестивального буму”. На основі огляду особливостей функціонування міжнародних джазових фестивалів на території України та їх класифікації визначено, досліджено та охарактеризовано 2 фази найбільшої активності даного процесу. Їх розгортають кризові роки 1999–2000 гг.

Ключові слова: джазові фестивали, фестивальний процес, джазове фестивальне руху, міжнародні джазові фестивали.

This paper focuses on the actual problem of the jazz festival movement in Ukraine. For this study was taken from the period 1990 to 2012. This period was defined as a period of “boom festival” in the scientific literature. On the basis of review of peculiarities of functioning international jazz festivals in Ukraine and their classification is defined, are investigated and described by 2 phases greatest activity given process. They demarcate the crisis years 1999–2000.

Keywords: jazz festivals, festival process, the jazz festival movement, International Jazz festivals.

УДК 78.022

Юрій ВОЛОЩУК

НАРОДНО-АНСАМБЛЕВЕ ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО ПРИКАРПАТТЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті вивчаються основні чинники функціонування сучасних народно-ансамблевих колективів Прикарпаття як соціокультурного явища кінця ХХ – початку ХХІ століття. Автор досліджує вплив академічного виконавського мистецтва на майстерність ансамблів народної музики та окремих солістів; аналізує зв'язок виконавського стилю професійних народно-інструментальних ансамблів з фольклорними елементами виразності. Значну увагу приділено музично-просвітницькій діяльності інструментальних гуртів, які займаються професійною реконструкцією фольклору.

Ключові слова: народно-ансамблеве виконавство, фольклор, фольклоризм, реконструкція фольклору, виконавська творчість.

Музична народна творчість на сучасному етапі розвитку стає предметом дедалі глибшого вивчення. Українська фольклористика та органологія піддають щоразу детальнішому аналізу її складові елементи як у зв'язках, що існують усередині самого музичного фольклору, так і в його зв'язках з іншими явищами культури.

На сучасному етапі особливої уваги заслуговують дослідження організованих форм виконавського фольклоризму, зокрема народно-професійного виконавства, або так званої професійної реконструкції фольклору у творчості виконавців-інструменталістів.

Розвинене народно-інструментальне мистецтво українського народу знайшло своє відображення в численних публікаціях вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, серед українських дослідників, які працювали в цій галузі, відзначимо сучасних музикологів – Михайла Хая, Андрія Гуменюка, Анатолія Іваницького.

Особливий внесок у розвиток музичного інструментознавства та психологію традиційної інструментальної творчості зробив видатний український етномузиколог Ігор Мацієвський. Його визначний науковий доробок присвячений теоретичним і методологічним проблемам традиційної інструментальної музики, її музичним формам, сферам та функціонуванню у світі.

Шляхи створення методологічної бази для втілення в навчальному процесі виконавського фольклоризму, як одного з перспективних напрямів удосконалення й розвитку національної скрипкової школи, окреслює Ігор Андрієвський.